

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 22.10.2022
Published/Yayınlanma 30.11.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Sert, İ. (2022). Lise öğrenci görüşlerine göre okul müdürlerinin liderlik davranışlarını yerine getirme düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(89), 2430-2438.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3354>

İlker SERT

<https://orcid.org/0000-0001-9784-9702>

Ankara Gölbaşı Anadolu Lisesi, Ankara / TÜRKİYE

LİSE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE OKUL MÜDÜRLERİNİN LİDERLİK DAVRANIŞLARINI YERİNE GETİRME DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ¹

INVESTIGATION OF THE LEADERSHIP BEHAVIOR LEVELS OF SCHOOL MANAGERS ACCORDING TO HIGH SCHOOL STUDENTS 'VIEWS

Issue/Sayı: 89

ÖZET

Volume/Cilt: 9

Bu çalışmada lise öğrencilerinin algılarına göre okul müdürlerinin liderlik davranışlarını ne düzeyde gösterdiklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma evreni ve örneklemini 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Gölbaşı ilçesinde bulunan Gölbaşı Anadolu Lisesi öğrencilerinden oluşurken, örneklem 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencilerinden 108 katılımcıdan oluşturulmuştur. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanması için demografik bilgi formu ve "Liderlik Davranışı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre cinsiyet değişkeni açısından anlamlı fark gözlenmemiştir. Öğrencilerin bulunduğu sınıf değişkeni açısından ise 11. Sınıfta okuyan katılımcıların ortalamaları diğer sınıflara göre yüksek olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Okul Müdürü, Orta Okul Öğrencisi.

jshsr.org

ABSTRACT

This study, it was aimed to determine the level of school principals' leadership behaviors according to the perceptions of high school students. While the study universe and sample of the research consisted of Gölbaşı Anatolian High School students in the Gölbaşı district of Ankara in the 2019-2020 academic year, the sample consisted of 108 participants from 9th, 10th, 11th, and 12th-grade students. The scanning model was used in the research. A demographic information form and a "Leadership Behavior Scale" were used to collect the research data. According to the results of the research, no significant difference was observed in terms of gender variables. In terms of the class variable of the students, it was observed that the average of the 11th-grade participants was higher than the other classes.

Keywords: Leadership, School Principal, Secondary School Student.

ISSN: 2459-1149

1. GİRİŞ

Son yirmi yıl içerisinde bilim, teknoloji, sanayi, eğitim, ekonomi ve toplumsal hayatta dünyada meydana gelen hızlı değişimler etkilerini ülkemizde de göstermektedir. Ülkemizin hak ettiği gelişmiş devletler seviyesine ulaşabilmesi için bu değişim ve dönüşümü tüm kurumlarıyla hayata geçirmesi gerekmektedir (Koçel, 2013). Aksi takdirde toplumu oluşturan dinamiklerin bu durumlardan olumsuz etkilenmesi kaçınılmazdır. Güven'e (1999) göre toplumsal sistemlerin gelişmeleri de bu kurumların işlevlerini etkin bir biçimde yerine getirebilme kabiliyetine bağlıdır. Toplumsal kurumlara bu gücü veren kaynak ise eğitimidir. Bu yeni dünya düzeninde bilgiye erişimin en etkili aracı olan eğitimin önemi de artmıştır (Gedikoğlu, 2015).

¹ Bu çalışma "Lise Öğrenci Görüşlerine Göre Okul Müdürlerinin Liderlik Davranışlarını Yerine Getirme Düzeylerinin İncelenmesi" adlı yüksek lisan tezinde üretilmiştir.

Eğitim kavramının şüphesiz farklı tanımlamaları vardır. Ancak en yalın tabirle eğitim bireyde istenilen davranış değişikliğini, çeşitli araç, fikir ve uygulamalarla sağlama sürecidir. Eğitim, toplumların temel taşı olan insanların gerekli bilgi ve becerilerle donatılmasıdır. Devletlerin sahip oldukları tarihsel, sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel birikimler, eğitim süreçlerini de etkilemektedir (Gediköğlü, 2015). Eğitim süreci sonucunda insanların kişiliği farklılaşır. Bu süreçte kazanılan farklılaşma ise bilgi, beceri, tutum ve değerler vasıtası ile oluşur. En geniş anlamı ile ise eğitim toplumdaki “kültürleme” sürecidir (Gökkyer, 2005).

Klasik örgüt kuramlarında yönetim, örgütün insan gücü, para, alt yapı, hammadde, bilgi ve teknoloji gibi kaynaklarını belirli kurallar çerçevesinde sağlayıp kullanarak örgütün amaçlarını gerçekleştirme süreci iken yeni yaklaşımlarda ise, örgütün kaynaklarının yönetimi olarak algılanmayıp, örgütün üyelerinin algılarının da yönetimi şeklinde düşünülmektedir (Şişman, 2014).

Yönetimin ilgi alanını, rutin işlemlerin sürdürülmesi, işin yapılmasının sağlanması, sonuçların ve çıktılarının incelenmesi ve örgütün verimliliği oluşturur. Lider ise özellikle kişisel ve kişiler arası davranışlar, vizyon oluşturma ve vizyona odaklanma, değişim, gelişme ile ilgilidir. Yönetici ve liderin amaçlara dönük tutum ve davranışları da birbirlerine göre farklıdır. Yöneticilerin amaçlarına yönelik tutum ve davranışları bireysel ve çekingen iken, liderin davranışları yeni fikirler ve yeni projeler üretmeye yöneliktir (Genç, 2007).

Tanımlamalar incelendiğinde yönetimin en temel ögesinin, örgüt içinde yönetsel faaliyetleri üstlenen yöneticiler olduğu görülmektedir. Yöneticilerin yönetsel işlevlerini yerine getirirken çalışanları etkileyecek, onları yönlendirecek, motive edecek özelliklerinin ortaya çıkarılması örgütlerin başarısı için çok önemlidir (Uğur ve Uğur, 2014). Okul yöneticileri de okullarda bu görevi yerine getiren kişidir. Okulların önceden belirlenmiş hedeflerinin gerçekleştirilebilmesinde de en fazla sorumluluğu olan kişilerdir (Argon ve Açıköz, 2015).

Lider ve liderlik kavramları insanlık tarihince ilgi duyulan konular arasında yer almıştır. Liderlik kavramı uzun yıllar üzerine tartışmalar yapılan, bilimsel araştırmalara konu olan ve gizemini yitirmeyen bir kavram olarak nitelendirilmektedir (Ünal, 2012). Sanayi Devrimi'nden sonra çalışanların performanslarını değerlendirme, örgüt geliştirme, çalışanların motivasyonu, örgüt ve yöneticilerin başarıları için önceki dönemlere nazaran daha gerekli görülmeye başlanmış ve örgütlerde liderlik kavramı 19. yüzyılın en önemli konuları arasına girmiştir (Genç, 2007).

Okul müdürlerinin liderlik stilleri ile ilgili birçok çalışmada, okul müdürlerinin sergiledikleri liderlik stillerinin, eğitim kurumlarında meydana gelen olumsuz tutum ve davranışlarla ilişkisinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca öğretmenlik mesleği zor bir meslek alanıdır (Deneme, 2021; Yavuz, 2020). Çünkü eğitim kurumlarında öğretmenlerle öğrenciler arasında, öğretmenler ile diğer öğretmenler arasında, öğretmenlerle veliler arasında ve okul müdürleriyle tüm gruplar arasında olmak üzere ilişkisel roller, sosyal içerikli paylaşımlar bulunmaktadır (Koçel, 2013). Bu ilişkideki her birey, diğerlerinin yükümlülükleri hakkında bazı beklentilere girer. Bir okul birliğinin başarılı bir şekilde yürütmesi için, ilişkideki her bir rol üzerine diğerlerinin kişisel yükümlülükleri ve beklentileri konusunda ortak bir anlayış gereklidir (Polat, 2009). Bu durumda okul müdürlerine ve onların liderlik anlayışları önemli hale gelmektedir. Deneme (2021) ve Yavuz'a (2018) göre özellikle öğretmenlerin yöneticilerden destek alması öğretmenlere ve okul ortamına olumlu katkı sağlayacaktır.

Liderlik ve yöneticilik insanların belli hedeflere yöneltilmesi ile ilgilidir. İki de yönlendirme ve etkileme yaparken bir güç kullanırlar. Liderin ve yöneticilerin güç kaynakları farklıdır. Ayrıca hem lider hem de yönetici birlikte çalıştıkları insanlarla yakın ilişki içindedir (Eliçok, 2014). Liderlik ve yöneticilik özellikleri birlikte aynı insanda görülebildiği gibi görülmeye de bilir. Bazen iyi bir lider iyi bir yönetici olmayabilir, aynı şekilde iyi bir yöneticinin liderlik yönleri güçsüz olabilir (Güney, 2015: 341).

Okulun başarılı ve etkili bir kurum olmasında en önemli göreve sahip kişi okul yöneticileridir. Toplumu oluşturacak bireyleri yetiştirecek okullarda okul yöneticilerinin öğrencinin her bakımdan gelişmesi için bilişsel, duyuşsal, psiko-motor, sosyal ve estetik yönden olanak veren öğrenme çevresini sağlayabilecek bir lider olması gerekmektedir (Gökkyer, 2005).

Eğitimde amaçlanan hedeflere ulaşılabilmesi için okulun iyi yönetilmesine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaçlar ancak etkili okul ve yöneticileri ile olmaktadır (Özdemir ve Sezgin, 2018: 27). Etkili okullar özellikle öğrencilerin başarısının artması ve bu başarının devam etmesi için uygun fiziksel okul ortamının oluşturulması, öğretim materyallerini ve okulun tüm olanaklarını en iyi şekilde kullanabilen okullardır.

Etkili okulun bu özellikleri öğrencilerin sadece bilişsel açıdan değil duyuşsal açıdan da gelişmelerini sağlarlar. Bu nedenle okulların eğitim lideri olan okul müdürlerimize günümüz eğitim anlayışına göre önemli vazifeler düşmektedir (Turan ve Bektaş, 2014).

İyi bir öğretim lideri olmak için bir okul yöneticisi azimli, kararlı, öğretim etkinliklerine doğrudan kullanan ve uygulayan kişi olmalıdır. Fakat okul yöneticilerimiz bazen öğretim liderliği rollerinde başarısız olabilmektedirler. Bunun en önemli nedenlerinden biri, okul müdürlerimizin sınıf içi yöntem ve teknikleri kullanma deneyimlerinin çok fazla olmamasıdır (Turan ve Bektaş, 2014). Bazı okul yöneticileri, idari işlerin yoğunluğundan dolayı çok uzun süre sınıftan uzaktırlar. Bazıları ise eğitim-öğretimde yeterli deneyime sahibi olacak kadar sınıf ortamında öğretmenlik deneyimi yaşamamıştır. Bu yüzden, sınıf yönetiminin uygulamalı boyutu giderek yok olmakta, bilgiler daha çok teorik boyutta kalmaktadır. Bu bakımdan, okul yöneticilerimiz öğretimsel liderlik rollerini uygularken, teorik bilgi ile sınıf içi uygulama etkinliğini bağdaştırmaları için, eğitim-öğretim faaliyetlerinin yapıldığı sınıf ortamlarından uzak kalmamalı, periyodik aralarla sınıf içi etkinliklere katılmalıdırlar (Özdemir ve Sezgin, 2018).

Okulların birincil varoluş amacının, öğrencilerin gelişmelerinin desteklenmesi olduğu düşünüldüğünde, öğrencilerin okul yöneticileri hakkında sahip oldukları görüşler de oldukça önem kazanmaktadır. Türkiye’de liderlik ile alakalı çok sayıda araştırma bulunmaktadır, ancak neredeyse hepsi öğretmen veya okul müdürünün görüşlerine dayalıdır (Başaran, 2004). Bu araştırma ise esasen hizmet alıcı, okulun varlık nedeni olan öğrencinin algısına dayandığı için önemlidir. Öğrenme ve öğretme etkinliklerinin düzenlenmesinde öğrencinin öğretmenle olduğu kadar çevreyle iletişim ve etkileşimi sonucunda edindiği algı ve gözlemleri de büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü çocukların çevrelerine ilişkin algı ve gözlemlerinin belirlenmesi, onların çok yönlü gelişmelerine yönelik farklı öğrenme yaşantılarının oluşturulmasına katkı sağlayacaktır (Belet ve Türkkan, 2007).

Bu çalışmada okul müdürlerinin liderlik davranışlarının hangi düzeyde yerine getirildiği lise öğrencilerinin algılarına göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaca ulaşmak için şu sorulara cevap aranmıştır:

- Lise öğrenci algılarına göre okul müdürlerinin liderlik davranışları hangi düzeydedir?
- Lise öğrenci algılarına göre okul müdürlerinin liderlik davranışlarını yerine getirme dereceleri öğrencinin cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Lise öğrenci algılarına göre okul müdürlerinin liderlik davranışlarını yerine getirme dereceleri öğrencinin okuduğu sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, katılımcılar, veri toplama araçları, araştırma ile ilgili veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analiz bölümlerine yer verilecektir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada lise öğrenci görüşlerine göre okul müdürlerinin liderlik davranışlarını yerine getirme düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli ise geçmişte veya halen devam eden bir durumu olduğu betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Genel tarama modelleri; çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkındaki genel yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2005).

2.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları 2019-2020 öğretim yılı içinde Ankara ilinde Gölbaşı Anadolu Lisesi’ne devam eden 108 öğrenciden elde edilmiştir.

Araştırmanın katılımcılarına ait bulgular Tablo 1. ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyetine İlişkin Bulgular

	f	%
Kız Öğrenci	53	49,1
Erkek Öğrenci	55	50,9
Total	108	100,0

Tablo 1.'de görüldüğü gibi toplam öğrenci sayısı 108 kişi olup, 53 öğrencinin kız, 55 öğrencinin ise erkek öğrenciden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Sınıfına İlişkin Bulgular

Sınıf	f	%
5	27	25,0
6	27	25,0
7	27	25,0
8	27	25,0
Toplam	108	100,0

Tablo 2. görüldüğü gibi 27 öğrenci 9. Sınıf, 27 öğrenci 10. Sınıf., 27 öğrenci 11. Sınıf ve 27 öğrenci 12. Sınıfta şeklinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sınıflarına göre eşit katılım düzeyi gösterdikleri görülmektedir. Örneklem seçimi yaparken de bu sayılar dikkate alınarak yapılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanması için Demografik Bilgi Formu ve Liderlik Davranışı Ölçeği kullanılmıştır.

2.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafında geliştirilen Demografik Bilgi Formunda öğrencilerin cinsiyet ve sınıflarına ait sorular bulunmaktadır.

2.3.2. Liderlik Davranışı Ölçeği

Araştırma verilerinin toplanması için olarak Kasımoğlu (2018) tarafından geliştirilen “Liderlik Davranışı Ölçeği” kullanılacaktır. Ölçek 5’li likert tipinde bir ölçek olup 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin “Nadiren” (1), “Az” (2), “Ara sıra” (3), “Çoğu zaman” (4), “Genellikle” (5) şeklinde puanlanmaktadır. Ölçek geliştirme sürecinde yapılan analiz sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha değeri =0,926 olduğu gözlenmiştir Bu sonuç ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

2.4. Verilerin Toplanması

Öncelikle araştırma verilerin toplanması için resmi izinler alınmıştır. Ardından okullara gidilmiştir. Okul yönetimine resmi izin ibraz edilmiştir. Öğrencilere araştırmanın amacı tanıtılmıştır. Araştırmaya katılmak isteyen katılımcılara öğrencilere ölçeği nasıl dolduracağı anlatılmıştır. Toplam 170 ölçek dağıtılmıştır. Öğrencilerden verilerin toplanmasının ardından yapılan incelemeler sonucunda 62 ölçeğin yanlış veya hatalı doldurulduğu gözlenmiştir. Araştırma verileri ise 108 veri üzerinde yapılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın istatistiksel hesaplamaları SPSS 20,0 programında yapılmış ve değerlendirilmiştir. Araştırma verilerine öncelikle normallik testi uygulanmıştır. Normallik testi sonucunda verilerin Kolmogorov Smirnov sonucuna ve basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda verilerin normallik ölçütünü karşıladığı görülmüştür. Bu sebeple verilerin analizinde testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Katılımcıların algılarına göre okul müdürlerinin liderlik davranışları hangi düzeyde olduğuna dair betimsel analiz, cinsiyetlere göre farklılaşp farklılaşmadığını anlamak için t testi ve sınıf düzeyindeki farkları ortaya koymak için Anova testi yapılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma bulgularına yer verilmiştir.

Katılımcıların algılarına göre okul müdürlerinin liderlik davranışları hangi düzeyde olduğuna dair betimsel analiz yapılmış olup Tablo 3.’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Betimsel İstatistiklere Ait Bulgular

	N	\bar{x}	s
1-Öğrencilere karşı hoşgörülü ve sevecendir.	108	2,7222	,65329
2-Örnek tutum ve davranışlar sergiler.	108	2,6759	,62396
3-Öğrencilerin isimlerini öğrenmeye çalışır.	108	2,7407	,53600
4-Kapısı öğrencilere açıktır.	108	2,7500	,53171
5-Disiplin kurallarını gerektiğinde uygulamaktan kaçınmaz.	108	4,3889	,70821
6-Öğrencilerin gözünde güvenilir bir kişidir.	108	2,9444	,70821
7-Konuşmalarında tehditkar değildir, hakaret etmez.	108	2,8796	,44758
8-Öğrencilerle görüşmek için zaman ayırır.	108	2,9167	,51383
9-Öğrencilerin hak ve mahremiyetini korur.	108	3,0278	,50156
10-Öğrencilerin okulun işleyişi ve yönetime ilişkin görüş ve eleştirilerini açıklamaları için imkan sağlar.	108	2,1481	,68105
11-Eğitim kurumunun sahip olduğu imkanları öğrencilerin kullanımına açar.	108	3,1019	,81962
12-Öğrencilerin başarısını önemser ve bu yönde çalışmalar yapar.	108	2,3981	,59499
13-Eğitim kurumunda müzik, spor, resim vb. kulüp faaliyetlerin uygun şekilde yapılması için destek sağlar.	108	2,8056	,61838
14-Okul ve öğrencilerin katılacağı sınavlar ve yarışmalar oluşturulmasını sağlar.	108	2,8241	,59324
15-Öğrencilerin derse geç kalmaması ve dersi bölmemesi için önlemler alır.	108	2,7870	,54774
16-Sınıflara girerek öğretmenlerin dersini gözler.	108	1,7593	,50918
17-Resmi törenler, merasimler ve diğer önemli etkinliklerde hazır bulunur.	108	3,9167	,27767
18-Eğitimin verimliliğini ve öğrenci öğrenmesini artırmak için projeler hazırlar ve uygular.	108	2,8056	,42047
19-İhtiyaç duyan öğrencilere yol gösterir (rehberlik eder), gereken yardımı sağlar.	108	2,7037	,47869
20-Öğrencilerin yönetici odasına rahatça giderek kendilerini ifade	108	2,4074	,49364
21-İyi bir dinleyicidir.	108	2,4074	,49364
22-Sınıfları ziyaret eder.	108	3,7222	,44999
23-Öğrenci başarısını artırmak için aile ve çevrenin okula desteğini sağlamaya çalışır.	108	2,3148	,46661
24-Öğretmen ve öğrenciler arasında kaynaşmayı sağlayacak sosyal faaliyetlere öncülük eder.	108	2,2778	,44999
25-Davranışlarında ve sözel tepkilerinde saygı, sevgi öğelerine yer verir.	108	1,8981	,57907
26-Sınıf içi öğrenci çalışmalarını gözden geçirir.	108	1,8241	,63876
27-Okulda tüm öğrencilerin öğrenebileceği ve başarılı olabileceği inancını yerleştirmeye çalışır.	108	1,7685	,65004
28-Öğrenci başarısını ve öğrencinin öğrenmesini ödüllendirir.	108	1,7315	,63550
29-Sınav sonuçlarına göre performansı düşük olan öğrencilerin başarısını artırmak için çalışmalar yapar.	108	1,7222	,65329
30-Okul ve öğrencilerin başarı durumları hakkında öğrencileri bilgilendirir	108	1,8519	,66719
31-Öğrencilerin laboratuvar, kütüphane, spor salonları vb. sosyal tesisleri eşit ve güvenli bir şekilde kullanmaları için gerekli önlemleri alır	108	2,0000	,72344
32-Öğretmen, öğrenci ve diğer personel arasında "takım ruhu" oluşmasına öncülük eder.	108	1,7870	,69781
33-Öğrencilere karşılaştıkları sorunları çözmek için gereken desteği sağlar.	108	1,8426	,67203
34-Öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda sosyal etkinliklere katılmalarına yardımcı olur.	108	2,2500	,65745
35-Okulla ilgili sorunları görüşmek üzere öğrencilerle doğrudan temas halinde olur.	108	1,7315	,65004
Valid N (listwise)	108		

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin ifadelerine verdikleri cevaplara ilişkin betimsel istatistikler incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip ifadelerin; "Disiplin kurallarını gerektiğinde uygulamaktan kaçınmaz" ($\bar{x}=4,3889$), "Öğrencilerin hak ve mahremiyetini korur" ($\bar{x}=3,0278$) ve "Eğitim kurumunun sahip olduğu imkanları öğrencilerin kullanımına açar." ($\bar{x}=3,1019$) ifadeleri olduğu bulunmuştur. Buradaki ifadelerdeki davranışlara okul müdürlerinin liderlik ile ilgili sorularına çalışanların "çoğu zaman" şeklinde cevap verdiklerini göstermektedir.

En düşük ortalamaya sahip ifadelerin ise sırasıyla "Sınav sonuçlarına göre performansı düşük olan öğrencilerin başarısını artırmak için çalışmalar yapar." ($\bar{x}=1,72$), "Okulla ilgili sorunları görüşmek üzere öğrencilerle doğrudan temas halinde olur." ($\bar{x}=1,73$) ve "Öğrenci başarısını ve öğrencinin öğrenmesini ödüllendirir." ($\bar{x}=1,73$) ifadeleri olduğu bulunmuştur. Buradaki ifadelerdeki liderlik davranışına çalışanların "nadiren" ve "çok az" şeklinde cevap verdiklerini göstermektedir.

Öğrencilerin ifadelerine verdikleri cevaplara ilişkin betimsel istatistiklerden en düşük ve en yüksek ortalamaya sahip ifadeler incelendiğinde sınav sonuçlarına göre performansı zayıf öğrencilerin gelişimi için çalışmalar yapılmadığı, sorunların çözümünde öğrencilerle doğrudan irtibata geçmediği, öğrencileri ödüllendirmediği düşünüldüğünde okul müdürünün bu konularda gelişme göstermesi gerekmektedir. Bu noktada alınması gereken önlemleri alması gerekmektedir.

Ortaokul öğrenci algılarına göre okul müdürlerinin liderlik davranışlarını yerine getirme dereceleri öğrencinin cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için t Testi yapılmıştır ve analiz sonuçları Tablo 4.'te gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet değişkenine göre t Testi sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	t	p
İletişim	Kız Öğrenci	53	3,10	,461	-1,267	,208
	Erkek Öğrenci	55	3,23	,555		
Ulaşılabilirlik	Kız Öğrenci	53	3,47	,575	-2,579	,011
	Erkek Öğrenci	55	3,71	,380		
Öğretimin Denetimi ve Değerlendirilmesi	Kız Öğrenci	53	3,74	,300	-1,022	,309
	Erkek Öğrenci	55	3,80	,280		
Özendirici Faaliyetlerin Teşvik Edilmesi	Kız Öğrenci	53	3,81	,227	-3,165	,002
	Erkek Öğrenci	55	3,99	,316		

Tablo 4'te görüldüğü gibi Sig. (2-tailed) değeri 0,05'ten büyük ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık yok demektir. Eğer Sig. (2-tailed) değeri 0,05'ten küçük ise gruplar arasında anlamlı farklar var demektir ve hangi grubun ortalaması yüksek ise o grubun ortalamasının diğer grubun ortalamasına göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin verdikleri cevaplar için cinsiyetler açısından oluşan fark incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülecektir. Erkek öğrenciler okul müdürlerinin liderlik durumları ile ilgili daha düşük bir algıya sahiptir. Ancak bu her iki ortalama arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Özendirici Faaliyetlerin Teşvik Edilmesi boyutunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha düşük bir ortalamaya sahip oldukları ve daha olumsuz görüş bildirdikleri görülmektedir.

Ortaokul öğrenci algılarına göre okul müdürlerinin liderlik davranışlarını yerine getirme dereceleri öğrencinin sınıfına göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için Anova yapılmıştır ve analiz sonuçları Tablo 5.'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre Anova Testi

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
İletişim	Gruplar arası	,266	9	,133	,489	,615
	Grup içi	26,908	99	,272		
	Toplam	27,174	108			
Ulaşılabilirlik	Gruplar arası	,036	9	,018	,074	,929
	Grup içi	23,950	99	,242		
	Toplam	23,986	108			
Öğretimin Denetimi ve Değerlendirilmesi	Gruplar arası	,099	9	,050	,587	,558
	Grup içi	8,355	99	,084		
	Toplam	8,454	108			
Özendirici Faaliyetlerin Teşvik Edilmesi	Gruplar arası	,014	9	,007	,081	,922
	Grup içi	8,727	99	,088		
	Toplam	8,741	108			

Tablo 5'te görüldüğü gibi sınıf düzeyine göre Anova testi yapılmış ve analiz sonucuna göre anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. Sig. değeri 0,05'ten büyük ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık yok demektir. Eğer Sig. değeri 0,05'ten küçük ise gruplar arasında anlamlı farklar var demektir ve hangi grubun ortalaması yüksek ise o grubun ortalamasının diğer grubun ortalamasına göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu söylenebilir. 11. Sınıfta okuyan katılımcıların ortalamaları diğer sınıflara göre daha yüksek çıkmıştır. Genel olarak tablo değerlendirildiğinde anlamlı farklar görülmemektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Toplam öğrencilerin sayısı 108 kişi olup, bunlardan 53 öğrencinin kız öğrenciden, 55 öğrencinin de erkek öğrenciden oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. 27 öğrenci 9. Sınıf, 27 öğrenci 10. Sınıf., 27 öğrenci 11. Sınıf ve 27 öğrenci 12. Sınıfta okumaktadır.

Öğrencilerin ifadelerine verdikleri cevaplara ilişkin betimsel istatistikler incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip ifadelerin; “Disiplin kurallarını gerektiğinde uygulamaktan kaçınmaz” (=4,3889), “Öğrencilerin hak ve mahremiyetini korur” (=3,0278) ve “Eğitim kurumunun sahip olduğu imkanları öğrencilerin kullanımına açar.” (=3,1019) ifadeleri olduğu bulunmuştur. Buradaki ifadelerdeki davranışlara okul müdürlerinin liderlik ile ilgili sorularına çalışanların “çoğu zaman” şeklinde cevap verdiklerini göstermektedir. En düşük ortalamaya sahip ifadelerin ise sırasıyla “Sınav sonuçlarına göre performansı düşük olan öğrencilerin başarısını artırmak için çalışmalar yapar.” (=1,72), “Okulla ilgili sorunları görüşmek üzere öğrencilerle doğrudan temas halinde olur.” (=1,73) ve “Öğrenci başarısını ve öğrencinin öğrenmesini ödüllendirir.” (=1,73) ifadeleri olduğu bulunmuştur. Buradaki ifadelerdeki liderlik davranışına çalışanların “nadiren” ve “çok az” şeklinde cevap verdiklerini göstermektedir.

Öğrencilerin ifadelerine verdikleri cevaplara ilişkin betimsel istatistiklerden en düşük ve en yüksek ortalamaya sahip ifadeler incelendiğinde sınav sonuçlarına göre performansı zayıf öğrencilerin gelişimi için çalışmalar yapılmadığı, sorunların çözümünde öğrencilerle doğrudan irtibata geçmediği, öğrencileri ödüllendirmediği düşünüldüğünde okul müdürünün bu konularda gelişme göstermesi gerekmektedir. Bu noktada alınması gereken önlemleri alması gerekmektedir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar için cinsiyetler açısından oluşan fark incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Erkek öğrenciler okul müdürlerinin liderlik durumları ile ilgili daha düşük bir algıya sahiptir. Ancak bu her iki ortalama arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Özendirici faaliyetlerin teşvik edilmesi boyutunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha düşük bir ortalamaya sahip oldukları ve daha olumsuz görüş bildirdikleri görülmektedir. Yapılan T testi sonucuna göre; Öğrencilerin verdikleri cevaplar için cinsiyetler açısından oluşan fark incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülecektir. Erkek öğrenciler okul müdürlerinin liderlik durumları ile ilgili daha düşük bir algıya sahiptir. Ancak bu her iki ortalama arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Okul ve öğrencilerin katılacağı sınavlar ve yarışmalar oluşturulmasını sağlar sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde kız öğrencilerin ortalamaları erkek öğrencilerin ortalamalarına göre daha yüksek çıkmıştır. Sınıf içi öğrenci çalışmalarını gözden geçirir sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde kız öğrencilerin ortalamaları erkek öğrencilerin ortalamalarına göre daha yüksek çıkmıştır. Sınav sonuçlarına göre performansı düşük olan öğrencilerin başarısını artırmak için çalışmalar yapar sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde kız öğrencilerin ortalamaları erkek öğrencilerin ortalamalarına göre daha yüksek çıkmıştır. Öğrencilere karşılaştıkları sorunları çözmek için gereken desteği sağlar sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde kız öğrencilerin ortalamaları erkek öğrencilerin ortalamalarına göre daha yüksek çıkmıştır.

Yapılan Anova testi sonucuna göre ise öğrencilerin isimlerini öğrenmeye çalışır sorusuna verilen cevaplar arasında 9. Sınıfta okuyan katılımcıların ortalamaları diğer eğitim durumu ortalamalarına göre daha yüksek çıkmıştır. Eğitim kurumunda müzik, spor, resim vb. kulüp faaliyetlerin uygun şekilde yapılması için destek sağlar sorusuna verilen cevaplar arasında 11. Sınıfta okuyan katılımcıların ortalamaları diğer eğitim durumu ortalamalarına göre daha yüksek çıkmıştır. Okul ve öğrencilerin katılacağı sınavlar ve yarışmalar oluşturulmasını sağlar sorusuna verilen cevaplar arasında 11. Sınıfta okuyan katılımcıların ortalamaları diğer eğitim durumu ortalamalarına göre daha yüksek çıkmıştır. Resmi törenler, merasimler ve diğer önemli etkinliklerde hazır bulunur sorusuna verilen cevaplar arasında 12. Sınıfta okuyan katılımcıların ortalamaları diğer eğitim durumu ortalamalarına göre daha yüksek çıkmıştır. Öğrenci başarısını artırmak için aile ve çevrenin okula desteğini sağlamaya çalışır sorusuna verilen cevaplar arasında 10. Sınıfta okuyan katılımcıların ortalamaları diğer eğitim durumu ortalamalarına göre daha yüksek çıkmıştır. Öğretmen ve öğrenciler arasında kaynaşmayı sağlayacak sosyal faaliyetlere öncülük eder sorusuna verilen cevaplar arasında 9. Sınıfta okuyan katılımcıların ortalamaları diğer eğitim durumu ortalamalarına göre daha yüksek çıkmıştır. Davranışlarında ve sözel tepkilerinde saygı, sevgi öğelerine yer verir sorusuna verilen cevaplar arasında 9. Sınıfta okuyan katılımcıların ortalamaları diğer eğitim durumu ortalamalarına göre daha yüksek çıkmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde 9. Sınıf öğrencilerinin; liderlik ile ilgili olarak öğretmen ve öğrenci arasındaki kaynaşma, davranışlarında sözel tepki, sevgi, saygı gibi özelliklerle ilgili olumsuz düşündükleri sonucuna ulaşılabilir. Okul müdürü liderlik davranışları sergilerken özellikle bu noktalara dikkat etmelidir.

Okul müdürleri okullarının misyon ve vizyonunu belirleyerek amaçlara ulaşmada nasıl davranılması gerektiğini planlamakta ve okul iklimini bu doğrultuda oluşturmaktadırlar. Mevcut durumun sürekli gelişimini sağlamakla görevli okul müdürleri günümüzde öğrencilerin beklentilerini ve gereksinimlerini karşılayabilecek birer eğitim liderleri olarak nitelendirilmektedir. Öğrenci ve öğretmen odaklı bir anlayışla denetimi ve değerlendirmeyi ön planda tutan, öğrencilere ve derslere zaman ayırabilen, güçlü iletişim kurabilen ve gerektiğinde bireysel sorunlara yönelebilen okul müdürleri hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından güçlü liderler olarak algılanmaktadır.

Yaş değişkenine göre gruplar arasında anlamlı farklılık olup olmadığına yönelik yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi sonucunda liderlik sorularında anlamlı farklılık yoktur. Cansüngü (2016) ve Bardakçı'nın (2017) yapmış oldukları araştırmalarla örtüşmektedir.

Cinsiyet değişkenine göre OMLSÖ puanlarında gruplar arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemeye yönelik olarak yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda cinsiyet değişkenine göre gruplar arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Bu sonuç Vural (2016), Abu Tineh, Khasawneh ve Omary (2009), Dalgıç (2015) ve Tozal (2015)'in araştırmaları ile örtüşmektedir.

Çalışmada ayrıca okul müdürlerinin lise öğrencileri ile görüşmek için yeterli zamanı ayırmadıkları, sınıflara girerek öğretmenlerin dersini gözlemede çok yetersiz oldukları, sosyal faaliyetlere öncülük etme ve sınıf içi öğrenci çalışmalarını gözden geçirme faaliyetlerine katılımın düşük olduğu belirlenmiştir. Bu eksikliklerin giderilmesi amacıyla okul müdürlerine yönelik haftalık veya aylık programlar hazırlanarak belirli saatlerde öğretmenlerin sınıf içindeki ders anlatımlarını ve öğrencilerin performanslarını gözlemeleri sağlanabilir.

İlerideki yapılacak araştırmalarda, liderlik stilleri açısından okul müdürlerinin kendilerine yönelik algıları ile öğretmenlerin algıları karşılaştırılabilir. Böylece tek yönlü araştırmaların yanlılık nedeniyle ortaya koyacağı hataların önüne geçilebilir. Bu öneriye ek olarak işin içine öğrenciler ve farklı okullarda görev yapan müdürler de katılabilir. Eğer paydaşların değerlendirmeleri arasında farklılıklar tespit edilirse, bu farklılığın kaynaklarını ortaya koyacak yeni araştırmalar da geliştirilebilir. Bu araştırma, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Gölbaşı ilçesinde Gölbaşı Anadolu lisesi öğrencilerinden 108 kişi ile sınırlandırılmıştır. Araştırma, okul müdürlerinin liderlik özelliklerini ölçen 35 soru ile sınırlıdır.

KAYNAKÇA

- Abu-Tineh, A. M., Khasawneh, S. A., & Omary, A. A. (2009). Kouzes and Posner's transformational leadership model in practice: The case of Jordanian schools. *Journal of Leadership Education*, 7(3), 265-283.
- Argon, T. ve Açıkgöz, A. (2015). MEB Yönetici Atama ve Uygulamalarında Lisans Üstü Eğitimin Önemi, *VI. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı*, 58-73.
- Bardakçı, V. (2017). *Ortaokul öğretmenlerinin algılarına göre Avrupa Birliği projelerinin okula katkı düzeyi ile okul müdürlerinin liderlik stilleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Başaran, İ. E. (2004). *Yönetimde İnsan İlişkileri*. (3.bs.), Ankara: Nobel Yayınları
- Belet, D. Ş. ve Türkkın, B. (2007). İlköğretim öğrencilerinin yazılı anlatım ve resimsel ifadelerinde algı ve gözlemlerini ifade biçimleri (Avrupa Birliği Örneği). *VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Bildiriler İçinde* (ss. 270-278). Ankara: Nobel.
- Cansüngü, O. (2016). *İlk ve ortaokul müdürlerinin liderlik davranışlarının öğretmenlerin iş tatmin düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dalgıç, E. (2015). *Okul yöneticilerinin algılanan liderlik stilleri ile okul kültürü arasındaki ilişkinin çok boyutlu incelenmesi*. Doktora tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Deneme, S. (2021). Investigation of the life satisfaction levels of turkish efl teachers in terms of several variables. *World Journal of Education*, 11(3), 11-17.
- Eliçok, B. (2014). *Okul yöneticilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile yönetsel yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi Nevşehir ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Osman Paşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Gedikoğlu, T. (2015). *Liderlik ve Okul Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Genç, R. (2007). *Makaleler*. (2. Baskı), Ankara: Berikan Yayınevi.
- Gökyer, N. (2005). *Öğretim Liderliği*. İstanbul: Yesevi Yayıncılık.
- Güney, S. (2015). *Örgütsel Davranış*. (3.bs.), Ankara: Nobel Yayınları
- Güven, İ. (1999). Küreselleşme ve eğitim dizgesine yansımaları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 32(1), 145-159.

- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar-ilkeler-teknikler*. (15. Baskı), Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kasimoğlu, S. Z. (2018). *Ortaokul ve Lise Öğrenci Algularına Göre Okul Müdürlerinin Liderlik Davranışlarını Yerine Getirme Dereceleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Düzce
- Koçel, T. (2013). *İşletme yöneticiliği* İstanbul: Beta Yayınları.
- Özdemir, S. ve Sezgin F. (2018). *Etkili Okullar ve Öğretim Liderliği*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Polat, S. (2009). Okul Yöneticilerinin Okulda Şiddete Yönelik Görüşleri, *Eğitim Bilim ve Toplum Dergisi*, 7(25), 46-64.
- Şişman, M. (2014). *Öğretim Liderliği*. (5.bs.), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Tozal, B. (2015). *Okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile öğretmenlerin motivasyonları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Turan, S. ve Bektaş, F. (2014). Liderlik, Selahattin Turan (Ed.), *Eğitim Yönetimi Teori, Araştırma ve Uygulama İçinde*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Uğur, U. ve Uğur, S. (2014). Yöneticilik ve Liderlik Ayrımında Kişisel Farklılıkların Rolü, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 122-136.
- Ünal, M. (2012). *21.Yüzyılda Değişim, Yönetim ve Liderlik*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Vural, G. (2016). *Okul yöneticilerinin liderlik stillerinin çalışanların motivasyonuna etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Avrasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Yavuz, M. (2018). Kaynaştırma sınıflarında çalışan öğretmenlerin kişilerarası öz-yeterlik inançlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26 (6) , 2057-2067.
- Yavuz, M. (2020). Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin mesleki öz-yeterlilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (55), 1-25.